

BRYLLUPPET SOM OVERGANGSRITUAL OG FORESTILLING**- eksemplet Rumænien
et oplæg af Anca Giurchescu**

De fleste kulturer har bevaret deres skikke i forbindelse med de vigtige begivenheder i menneskets livscyklus: fødsel, indvielse af ungdommen (piger og drenge) i de voksnes sociale gruppe, bryllup og død. I den sammenhæng er brylluppet den vigtigste fordi den forudsætter både fødslen og døden. I rammerne af et givet samfund må man ikke betragte brylluppet isoleret, tværtimod. Brylluppets sammensatte struktur og indviklede indhold kun kan forstås hvis det betragtes i sammenhæng med alle begivenheder fra livets cyklus. Der findes lighedspunkter mellem brylluppet og i de mange skikker fra årets cyklus.

Den sociale dimension

Først og fremmest har ceremonierne fra livets cyklus en social dimension: Individet og familien er ansvarlige for begivenhedernes organisering og udvikling men de får fuld opbakning fra hele samfundet. Naboer og bekendte bør også deltage for at hjælpe f.eks. den nye kernefamilie som etableres ved brylluppet. Til gengæld sikrer gæsterne sig at den pågældende familie vil deltage og bidrage til deres egne (kommende) festlige begivenheder. Derfor blandes familiens og kollektivets interesser sammen i et traditionelt samfund.

Et overgangsritual

Ved første øjekast er bryllupper meget forskellige alt efter geografisk distribution, kultur, religion, økonomisk niveau, historisk udvikling, og politisk og social sammenhæng. Men, uanset forskellene - efter Arnold van Gennep¹ - må alle ceremonier fra livets cyklus over hele verden betragtes som overgangsritualer.

I et menneskets liv formidler overgangsritualerne enhver ændring i rum, social status (hierarki) eller aldersgruppe. Man kunne sammenligne med overgangen fra et land til en anden eller overskridelse af husets eller kirkens tærskel. I store træk viser overgangsprocesserne tre væsentlige stadier: adskillelse, ventetid (mellemakt) og integration (integrering) i den nye tilstand. Ved en nærmere iagttagelse opdager man at hvert overgangsritual i realiteten er sammensat af sekundære små ritualer som hver indebærer de samme tre stadier.

Et væsentligt træk er at deres rækkefølge ikke er vilkårlig, tværtimod. Den følger en traditionsbestemt organisering og succession, som van Gennep kalder sekventiel opbygning (sekvens). Den sekventielle opbygning kan nemt spores i brylluppets ceremoni, hvor brudeparret går fremad trinvis (eller ved spring mellem sekvenserne), fra cølibat til gift tilstanden. Hver sekvens forbereder den kommende etape.

Alle overgangsritualer (brylluppet indberegnet) har indledende og afsluttende (afgrænsende) ritualer.

Af alle ritualer som eksisterer (eller eksisterede) i en givet tradition, er livets cyklusritualer blevet bevaret mest. Det er også klart at de fleste ikke har fælles oprindelse, heller ikke samme alder og at de har ændret sig væsentligt i tidens løb (gamle handlinger forsvandt, eller blev erstattet med nye). De som stadig fungerer, har nogle fællestræk:

- De er alvorlige (fordi de skal nå et mål: overgangen fra en tilstand til en ende)
- De festlige (fordi det kunstneriske indhold bidrager til deres overlevelse)

¹ Arnold van Gennep (1873-1957) blev født i Ludwigsburg i Württemberg. Han har grundlagt den franske etnologi.

BRYLLUPPET SOM OVERGANGSRITUAL OG FORESTILLING

- Nutidens udviklingsprocesser forenkler ritualernes struktur, men forøger til gengæld deres spektakulære karakter.

Brylluppets forskellige dimensioner

Brylluppet må ses som en sammensat begivenhed som viser sociale, økonomiske, juridiske, rituelle og kunstneriske dimensioner:

- Den nye kernefamilie som dannes bidrager til biologisk og social fortsættelse af slægtet, og derfor er den i centret af den traditionelle samfunds interesse. Mange af de skikke fra både årets og livets cykler, indebærer handlinger som forbereder ægteskabet. En af de vigtigste er de unges indvielse i voksernes sociale gruppe.
- Den juridiske dimension kommer til udtryk når sammenføringen skal blive godkendt af samfundet og det nydannede par skal integreres i samfundet.
- Parret skal beskyttes mod onde ånder. Frugtbarheden, lykken og velstanden skal sikres ved hjælp af ritualer.
- Brylluppet bruger alle udtryksmidler som en givet traditionel kultur har bevaret: instrumental- og vokalmusik (viser, ballader, klagesange, sangleger, remser, trylleformularer, rytmisk råb af verslinier, o.s.v.), dans, pantomime, maskering, dramatiske tekster og handlinger, prøver i fysiske styrke og adræthed, dragter, og udsmykkede genstande. I mange traditioner kan brylluppet ikke tænkes uden dans og musik. Hierarkiet og sammensætningen af de bestående elementer varierer fra en rituel begivenhed til de anden. F.eks. er teksten nogle gange vigtig, andre gange er det dansen eller musikken, o.s.v.

Der er to slags udtryksmidler: nogle som kun findes i bryllupssammenhæng og de fleste som findes både i almindelige sociale begivenheder og bryllupper).

Brudeparret danner midtpunktet i brylluppets komplekse struktur. Jeg vil prøve at tegne en enkelt model som i en vis udstrækning kan tilpasses mange forskellige kulturer, fordi samme budskab i virkeligheden udføres på mange og forskellige måder.

Brylluppet som dramatisk forestilling

Som allerede nævnt blev brylluppet studeret som overgangsritual (rite de passage) men det kan også betragtes som en folkelig forestilling. De overgangsritualer som fører til dannelse af en ny kernefamilie indeholder de følgende vigtige dele: forlovelsen, brylluppet og skikke som efterfølger brylluppet.

Brylluppet - set som ægteskabsdrama – har flere akter. Hver akt (etape) må betragtes som opbygget af flere scener som indeholder rituelle handlinger. A. van Gennep skriver: "Som i et teaterstykke fra prolog til slutning, blandingen mellem akter og følelser som danner stykkets indhold respekterer en bestemt rækkefølge og orden i tid og rum. Den dramatiske konception af forlovelses- og bryllupsceremonier giver os muligheden til at klassificere de tusinde detaljer som før i tiden blev studeret i isolation". Således kan man forstå at alle ceremonier har et væsentligt mål. De er ikke udført vilkårligt, men med det formål: at beskytte de to hovedpersoner (det nygifte brudepar) og deres familier ved hjælp af ritualer og magiske handlinger mod farlige trusler fra overnaturlige væsner, men først og fremmest med det formål at bygge en "familiecelle" som samtidigt danner en "social celle".

Om det dramatiske indhold: Ved at forlade deres aldersgrupper og ved at forlade deres hjem (især bruden) opstår der et brud, et interessesammenstød og nogle gange konflikter. Derfor har handlingerne som danner brylluppets (sammensatte) indhold genoprettelse af balancen og konflikternes løsning som vigtigt mål. Målet nås ved brudeparrets integrering i de voksnes

Du er her: Kapitel 5 / Brylluppet > Supplerende materiale 33: Rumænske og serbiske bryllupper >

BRYLLUPPET SOM OVERGANGSRITUAL OG FORESTILLING

sociale gruppe, ved brudens integrering i brudgommens familie (nogle gange omvendt) og ved etablering af nye slægtsforbindelser mellem de to familier (og med gudforældrenes familier).

Et eksempel - Rumænien

For at illustrere det jeg her har beskrevet, vil jeg sætter fokus på det rumænske bryllupsforløb. Selvfølgelig kun som model - som kunne nemt sammenlignes med deres egne erfaringer eller informationer fra andre kulturer.

I Rumænien (lige som mange andre steder i verden) forberedes brylluppet af indvielsesceremonier som formidler pigernes og drengenes overgang fra børnenes gruppe til ungdommen der betragtes som myndig og oplagt for ægteskab (mellem 14 til 17 år).

En væsentlig begivenhed i de rumænske landsbyer har været de dansesammenkomster som finder sted ved helligdage eller familie fester. I et traditionelt samfund er deltagelsen i dansesammenkomster en pligt – ikke bare fornøjelse, især ikke for pigerne. Ved denne lejlighed finder de unge hinanden og kvinderne som iagttagere, agerer "Kirsten Giftekniv". Traditionelle opførelsesregler viser tydeligt mændenes dominans og pigernes underkastede og underordnede tilstand i den offentlige arena. Samtidig udøver pigerne - i skjul og hemmeligt - deres symbolske magt ved hjælp af trylleformularer, magiske handlinger eller "hvid" (positive) hekseri. På den måde modstår (bekæmper) de mændenes aggressivitet.

Se flere eksempler på bryllupsritualer og -forløb i kommentarerne til de forskellige videofilm.